

הלכות הדרף היומי

מסכת בבא מציעא

תוכן

- א. וחי אחיך עמך אהדר ליה כי היכי דניחי.....1
- ב. שנים שהיו מהלכין בדרך וביד אחד מהן קיתון של מים אם שותין שניהם מתים ואם שותה אחד מהן מגיע לישוב ... וחי אחיך עמך חיך קודמים לחיי חבירך.....2
- ג. הניח להם אביהם מעות של רבית אף על פי שיודעים שהן של רבית אינן חייבין להחזירן ... פרה וטלית וכל דבר המסוים חייבין להחזיר מפני כבוד אביהם ... בשעשה תשובה.....3
- ד. הגולנין ומלוי רבית אף על פי שגבו מחזירין.....5
- ה. שטר העומד לגבות ... לאו כגבוי דמי.....7
- ו. ואלו עוברים בלא תעשה המלוה והלווה הערב והעדים.....7
- ז. אמר לו הלויני מנה אמר לו מנה אין לי חטין במנה יש לי שאני נותן לך נתן לו חטין במנה וחזר ולקחן הימנו בעשרים וארבע סלע מותר ואסור לעשות כן מפני הערמת רבית ... פירא הוא דקא שקיל מיניה ולית לן בה.....9

דף סב.

א. וחי אחיך עמך אהדר ליה כי היכי דניחי

הלוקח רבית דאורייתא מצוה להשיבו לאחיו שנאמר (ויקרא כה פסוק לו) אל תקח מאתו נפש ותרבית וכו' וחי אחיך עמך, משמע לא תקח ואם לקחת החזר לו כדי שיחיה, ואם אינו משיב כבר התבאר לעיל דף סא: יוצאת בדיינים¹, כלומר שאם אינו מחזיר בית דין כופין ומכין אותו עד שתצא נפשו², אבל אין בית יורדין לנכסי המלוה, כיון שאין כאן שעבוד נכסים.

¹ ועיין במ"ז ס"ק ג דהא דיוצאת בדיינים היינו דוקא אם תבעו ובאחרונים חלקו עליו עיין ברית יהודה פרק ח הערה יז
² כמו שכופין על קיום שאר מצוות עשה.

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLl17K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת בבא מציעא

**ב. שנים שהיו מהלכין בדרך וביד אחד מהן קיתון של מים
אם שותין שניהם מתים ואם שותה אחד מהן מגיע לישוב
... וחי אחד עמך חייך קודמים לחיי חברך**

אסור לאדם לסכן עצמו³, וכל שכן אחרים, כדי להציל חברו ועל זה נאמר (שם) וחי אחיך עמך חייך קודמים לחיי חברך. ולא רק סכנת נפשו אסורה לו אלא אף לסכן אבר מאבריו אסור⁴, ואם מחמיר על עצמו בכך הרי זה חסיד שוטה. אולם אם חבירו בסכנה ודאית והוא בספק י"א⁵ שמותר לו לסכן עצמו.

³ ברמב"ם ובשו"ע אין לנו כל גילוי בזה, כמו שפוסקים למעשה, האם כר"ע, או דילמא כבן פטורא, רוב המפרשים מהראשונים והאחרונים נקטו לעיקר כי הלכה כר"ע בזה דחייך קודמין, ויש לדייק זאת ההכרעה גם מלשון הגמ' בעצמה שכתוב בלשון "עד שבא ר"ע וגו'", ולא כתוב בלשון "ר"ע אומר", כבפלוגתא רגילה הגאון הנצי"ב ז"ל בספר העמק שאלה על השאלות שאילתא קמ"ג אות ג', כותב לתמוה על דעת בן פטורא, דכי בשביל שאי אפשר לקיים וחי אחיך מחויב הוא להמית את עצמו ח"ו, ואיזה תועלת תהי' מה שיתן גם לחבירו. לכן כותב לפרש, דהענין הוא, דאם ישתו שניהם עכ"פ יחיו יום או יומים גם שניהם, שלא הגיעו לישוב, ואולי עד כה יודמן להם מים, משא"כ אם לא יתן לחבירו הרי ימות בודאי בצמא, ולכן ס"ל לבן פטורא שבכה"ג מוטב שישתו שניהם. ומסיים העמק שאלה את דבריו בזה בלשון: "וידוע דהלכה כר"ע", יעו"ש. שו"ת ציץ אליעזר חלק יז סימן עב

⁴ עיין שו"ת שבט הלוי חלק יא סימן קצה שהביא להוכיח בדברי הש"ך יו"ד סי' קנ"ז ס"ק ג' שנוטה בספיקו להקל דאינו חייב לסכן אבר כדי שלא יעבור בל"ת דאורייתא, כי אין זה רצון הבורא שיפקיר אדם אבריו שהם חלק הטבעי מחיות האדם ושלמות בריאותו, ואפילו להציל חברו מסכ"נ אינו מחויב כמש"כ הרדב"ז בתשובה סי' אלף נ"ב (תרכ"ז) והרי מצינו דעה בב"ק סי' ע"ב דאפילו להציל עצמו במזון חברו אסור כמש"כ רש"י שם, וכבר תמה המל"מ בפרשת דרכים דרך י"ט בזה, ועיין היטב בשטמ"ק כתובות י"ח ע"א בהא דר"מ דיהרגו עדים ואל יחתמו שקר, ובודאי בזה לא קי"ל כן, אבל לחתוך אברים של חברו להציל, ברור כשיטת הרדב"ז דלא נכנס בחיוב עכ"פ של פקו"נ. ועי"ת שהעלה א. לחייב נדבת כוליא בנ"ד, לא יעלה על הדעת. ב. לעורר בדרך צבורי לנדבת לב, על נתינת כוליא עדין צל"ע. ג. אם אדם בריא לנמרי או קרוב משפחה בריא הכנים עצמו לזה ועלתה בידו, ולחולה בשלמות, ודאי חסד עשה ויקח שכר מן השמים. ד. דבר פשוט דלהלכה אין להפקיר איברי אדם גם להציל אחרים. ה. איברא פשוט דבחיוב הצלה בפקו"נ אין להסתכל אם יוגרם להמציל חולי שאין בה סכנה

⁵ בשו"ת צ"א ח"ח סי' ט"ו פ"י אות י"ג הביא דברי שו"ת רדב"ז ח"ג סי' תרכ"ז דס"ל בפשיטו שאין אדם צריך להכניס את עצמו בספק סכנת נפשות כדי להציל את חברו מסכנה, ואם מחמיר על עצמו בכך הרי זה חסיד שוטה, משום דספיקא דידיה עדיף מודאי דחבריה. וצינתי גם לדברי הסמ"ע בחו"מ סי' תכ"ו סק"ב שמביא דבירושלמי מסיק דצריך אפילו להכניס עצמו בספק סכנה, והב"י מסביר מפני שהלה ודאי הוא ספק, אך כותב שאבל המחבר ומור"ם ז"ל השמיטו זה. ומסביר שהוא זה, כיון שהפוסקים הרי"ף והרמב"ם והרא"ש והטור לא הביאו זה בפסקיהן מ"ה = משום הכי = השמיטוהו ג"כ. והפ"ת בסק"ב מביא בשם ספר אגודת אוזב שמסביר שמשו"ה לא הביאו דברי הירושלמי בזה משום דס"ל דתלמודא דידן פליג על הירושלמי בהא ע"ש. והוספתו

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | וובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת בבא מציעא

המתנדבים והולכים למלחמה להציל את אחיהם טוב עושים וקדוש יאמר להם ולא נאמר חי"ך קודמים⁶. ובמלחמה? בשדה הקרב צריך ומחויב כל אחד ואחד להכניס את עצמו בסכנה כדי לבוא לעזרת חברו הנתון בסכנה אצל האויב.

מותר לרופא להכניס א"ע בספק סכנה בכדי לטפל בחולה במחלה מדבקת⁸.

אסור⁹ להשתמש בפרוטקציות להקדים תורים לנתוחים או טיפולים מצילי חיים בביה"ח אם ע"ז מתאחר נתוח או טפול מציל חיים של אחרים שקדמו לפני זה.

למרות שנפסק שחי"ך קודמים לחי"י חבירך, אולם שעשרו קודם לחי"י חבירו לא מצינו ולפיכך באופן שנוגע לפיקוח נפש ממש כגון שבוי שעומד למות או עני הרעב ויכול לבוא לידי סכנה ע"י רעבונו אין שייך בזה שיעור חומש ומחויב לתת ולהוסיף יותר מחומש¹⁰. ואפילו מי שאין לו אלא כדי פרנסתו צריך לחלק להם מה שבידו, ולא ישאיר לעצמו כי אם כדי חייו, עד שיגיע למקום שישראל מצויים שיפרנסוהו, אף שיצטרך לחזור על הפתחים¹¹.

ג. הניח להם אביהם מעות של רבית אף על פי שיודעים שהן של רבית אינן חייבין להחזירן ... פרה וטלית וכל דבר

לבסס זה באריכות בח"ט סי' מ"ה וכן בח"י סי' כ"ה פרק כ"ה ובאופן ש"ל שגם הירושלמי מודה דבספק שקול אינו חייב להכניס א"ע בסכנה כזה כדי להציל את חברו מסכנה ודאית עיין שם.

⁶ בשו"ת דברי יציב חלק הושן משפט סימן פא כתב להוכיח שחי"ך קודמים היינו דוקא בשביל הצלת נפש אחת אבל להצלת רבים שפיר יכול למסור עצמו.

⁷ והגם שיש לדחוקי ולומר שהחויב הזה הוא רק בשעת עמידה בקרב ממש, ולא כשחבירו נמצא כבר מחוץ לקרב הממשי ומוטל פצוע וכדומה לזה. מ"מ לא מסתבר כלל לחלק בכך, אלא דדין התורה בזה הוא שבמלחמה ובשדה הקרב אין הדין של חי"ך קודמין אלא כל או"א מחויב לחרף נפשו להציל את חברו מסכנה אפילו כשמכניס א"ע ע"כ בודאות לידי ספק סכנה, וכן אפילו כשספק השקול הוא גם על חברו אם בלי הצלתו ישאר בחיים או ימות או יהרג, [מאידך בודאי אין כוונת הספרי דבי רב שימסור א"ע לידי מיתה ודאית וימותו שניהם]. וזהו מהלכות ציבור לתקנת המדינה וטובת העם. שו"ת צי"ן אליעזר חלק יב סימן נו

⁸ שו"ת צ"א ח"ט סי' י"ז פרק ה'

⁹ דחי"ך קודמים המוזכר בש"ס ב"מ ועוד היינו שאין אדם מחויב לוותר על זכות חיים שלו, לטובת חברו, ולהפסיד עי"ן חייו של עצמו, אבל ליטול זכות חייו של חברו המגיע לחבירו ביושר ולהפקיע למען עצמו בטענה של חי"ך קודמים הוא בגדר פשיעה, לכן אם הוא יודע שיש לאחרים הקדמה בטיפולם ע"י נתוח וכיו"ב המשפיע על היותם יש לענ"ד איסור בדבר, רק אם שלו נוגע לפקוח נפש יש לצדד להקל, ואם הרופאים מזלזלים בדין הנ"ל, מה לנו לסייע בעול זה [או אם חבירו יש טפול שאין נזק לכמה ימים, ולדידי טפול שהמתנה מוזיקה, בזה יש לצדד]. שו"ת שבט הלוי חלק יא סימן שב

¹⁰ חפ"ץ חיים – אהבת חסד חלק ב פרק כ, וכ"כ בערוה"ש י"ד רמ"ה

¹¹ שאילת יעב"ץ ח"א סו"ס ג ועיין שו"ת גבורות אליהו יורה דעה סימן קד

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | וובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת בבא מציעא

המסוים חייבין להחזיר מפני כבוד אביהם ... בשעשה

תשובה

כבר התבאר בב"ק דף צד: וקי"ב. ולעיל דף סא: שאין ריבית¹² קצוצה יוצאה בדינין אלא כל זמן שהמלוה קיים, אבל אם מת אין הבנים צריכין להחזיר אף על פי שהוא ריבית¹³, ועל כיוצא בזה אמר הכתוב (איוב כז פסוק יז) יָכִין וְצָדִיק יִלְבָּשׁ, כלומר האב שהיה רשע הכינו ובנו שהוא צדיק ילבשו ואינו צריך להחזיר.

אבל אם הריבית הוא דבר מסויים כגון¹⁴ שנטל אביהם טלית או פרה בריבית¹⁵, צריכין להחזיר משום כבוד אביהם.

ודוקא שעשה אביהם תשובה בחייו על לקיחתו הריבית הזה¹⁶, אלא שלא הספיק להחזירו עד שמת, אבל אם לא עשה תשובה אין צריכין להחזירו משום כבודו, שאין חייב בכבודו כיון שלא עשה תשובה ומת לאו עושה

¹² שו"ע ונו"כ שם ו

¹³ עי' בשער דעה אות ד' שעמד על המחקר דהיכא דהלוה עמד בדין עם אביהם אי הו"ל כשאר חוב וגם הבנים מחוייבים להחזיר לאחר מיתת אביהם ומביא ראיה דהבנים חייבים וסיים בצ"ע לדינא עיין שם ועי' בס' בית יהודה (להרב מהר"י לנדא ז"ל) שהביאו ומדחה דבריו והוכיח דאף שעמד בדין על הרבית לא נתחייבו הנכסים ואף שכופין אותו להחזיר הוא רק בעין שכופין על שאר מ"ע ומצוה זו לא חל רק על אביהם ולדידי' אזהיר רחמנא ולא לבני' ואין היורשים צריכין להחזיר עיין שם

¹⁴ דוקא כשהפרה או דבר המסוים שנשאר ביד המלוה הוא הריבית בעצמה שלקח מהלוה אבל היכא שאין זה הריבית עצמו רק שבהמעות שלקח מהשכירות קנה הפרה או הטלית אין כאן כבוד אביהם וא"צ להחזיר ועי"ש באות שאח"ז שכי' עוד בשם המהרשד"ם דאפי' אם לקח המלוה בעד המעות בתים ואיכא פירסום וזילותא כמו הפרה והטלית עצמו שיאמרו אלו הבתים וכו' מ"מ אם לקחם ברשות ב"ד ליכא זילותא וא"צ להחזיר עיין שם

¹⁵ עי' בשו"ת דברי מנחם סי' פ"ו שהביא מדברי המשל"מ שכי' בשם מהר"א מינסין דגם באבק רבית מחוייבים הבנים להחזיר משום כבוד אביהם (ועי' בס' מקור מים חיים שהביאו וכו' שכן מצא בשיטה מקובצת כ"מ בשם הריטב"א עיין שם) ואח"כ נסתפק אם כופין אותם על זה וכתב דמסתבר דכופין אותם על זה אך מדברי הטור משמע דאין כופין להיורשים באבק רבית ועי"ש במ"ש בזה וסיים כן להלכה דבבאו מאליהם לצאת י"ש ודאי דמחוייבים להחזיר בדבר מסוים אבל לא כייפונן להו ואם חוזרין מדיבורם ואינם רוצים להחזיר לצאת י"ש אין כופין אותם עיין שם באורך. ועי' בס' שארית חיים דף י"ט ע"ג וע"ד שהביא דברי המשל"מ בזה והביא ראיה לדבריו וסיים ומ"מ נ"ל ברבית מוקדמת ומאוחרת בדבר המסויים דלא הוי כ"א מתנה באמת י"ל דבכה"ג אין היורשים מחוייבים להחזיר דאפי' גנאי ליכא במתנה דהא אפי' לצאת י"ש אינו חייב להחזיר וזה פשוט עכ"ד.

¹⁶ שאמר בפירוש שיחזרו אותו חפץ אבל באמירת אשמנו שנהגו החולים לומר בוידוי לא מהני לזה ס' מרבה תורה ס"ק ט"ז

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLII7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת בבא מציעא

מעשה עמך הוא, ואין חייבין בכבוד שום אדם אפילו באביו אלא כשעושה מעשה עמך, כלומר שהוא צדיק והולך בדרך הישר, דכתיב (שמות כב פסוק כז) וְנָשִׂיא בְעַמְּךָ לֹא תֵאָר, מיותר הוא לדרוש ממנו בעושה מעשה עמך, והוא הדין לכל אדם אפילו אביו דוקא בעושה מעשה עמך.

ד. הגזלנין ומלוי רבית אף על פי שגבו מחזירין

עוד התבאר שם דף צד: שגנב או גזלן¹⁷ מפורסם שהתעסק עד עכשיו בגניבה וגזילה, ובא לעשות תשובה מעצמו, תיקנו חז"ל שאם אין הגזילה בעין לא יקבל ממנו הגזול, אלא ימחול לו¹⁸ כדי להקל עליו התשובה מכאן ולהבא, והמקבל ממנו אין רוח חכמים נוחה הימנו¹⁹, ואם הגזול חייב לאחרים ואין לו נכסים לפרוע, לא ימחול לגזלן על חשבון בעלי חובותיו²⁰.

ואם הגזילה בעין מקבלין, וה"ה אם חליפי הגזילה קיימים ה"ז כגזילה בעין ומקבלין²¹.

וכן מלוח בריבית²² שבא מעצמו לעשות תשובה ולהחזיר הריבית שקבל, אם הוא דבר מסויים מקבלין הימנו, שכיון שהוא דבר מסויים אין כבודו שיונח הריבית בידו והוא יעשה תשובה, שכל מי שיראהו אצלו יאמר דבר זה לקחו הוא בריבית וגנאי הוא לו.

¹⁷ שו"ע ונו"כ שסו א

¹⁸ עיין פ"ת שסו ב

¹⁹ וכתב בפת"ש סימן שסו סק"ב בשם שו"ת שיבת ציון סימן קיב דהיינו דוקא כשיודע ממי גזל, אבל אם אינו יודע, שאמרו שיעשה בהם צרכי רבים (, אף בבא לעשות תשובה מעצמו חייב להחזיר, דכל שאינו יודע ואין הגזול מוחל לו לא תיקנו שלא יקבל ממנו, וסיים בצ"ע. ובשו"ת מהרי"ק שורש נח משמע שאף כשיודע מי הם הגזולים, אם אין לו להחזיר לכולם, יש בו תקנה שלא לקבל ממנו, עיין שם. ואם לא בא לעשות תשובה מעצמו אלא שהגזול בא לתובעו, מחייבים אותו להחזיר, רמ"א שם. ובכנה"ג כתב בשם הרדב"ז ח"ב סימן יז שהאידנא בין שעסקיו בכך ובין שאין עסקיו בכך, בין בא לעשות תשובה ובין לא בא, מקבלים מהם ומוציאין בעל כרחו ויורדין לנכסיהם, וצ"ע.

²⁰ ש"ך שם בשם ספר חסידים, ועיין בספר ברית יהודה פרק ת.

²¹ במנח"פ בשם הרשב"א והמאירי

²² שו"ע ונו"כ יו"ד קסא ז

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | וובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת בבא מציעא

אבל אם אין הריבית שלקח דבר מסויים אף על פי שעדיין הוא בעין אין מקבלין ממנו²³, אלא ימחול לו²⁴ והמקבלו ממנו אין רוח חכמים נוחה הימנו. ודוקא בבא לעשות תשובה מעצמו אז אין מקבלין ממנו כדי שלא לנעול דלת בפני בעלי תשובה, שיאמרו הואיל ואין תשובתו תשובה עד שאחזיר הריבית, לא אשוב בתשובה. אבל העומד במרדו מוציאין ממנו בעל כרחו²⁵. ואפילו בבא לעשות תשובה מעצמו שאין מקבלין זה דוקא ממי שרוב עסקו ומחייתו היה בריבית²⁶, לפי שתשובתו קשה שהיה צריך להחזיר כל ממנו ולא ישאר לו כלום.

אבל במי שעשה באקראי אפילו עשה תשובה מעצמו מקבלין ממנו ומוציאין ממנו בעל כרחו.

ומה שהתבאר בגזלנין ומלוי ברבית שזהו רוב עסקם שאין מקבלים מהם, הגזלן חייב להחזיר לצאת ידי שמים²⁷. והנגזל חייב למחול להם אולם אם רוצה הגזלן לצאת ידי שמים ואינו רוצה במחילה מותר לקבל ממנו²⁸,

²³ לבוש שם וכנקה"כ שם. ועיין דרכ"ת עג

²⁴ עיין פ"ת שסו ב

²⁵ ש"ך שם יב

²⁶ עי' בכנה"ג שם אות ל"ז שכ' מהרדב"ז דכל זה היה בימיהם אבל האידנא בין שעסקו בכך ובין שאין עסקו בכך בין בבא מעצמו לעשות תשובה ובין לא בא מעצמו מקבלים ממנו ומוציאין ממנו בע"כ אבל אין יורדין לנכסיו מטעם שכ' הב"י בשם ר"ת שלא נשנה משנה זו אלא לדורו של רבי בלבד עיין שם אמנם לעיל סוף אות ה' הוכיח מדברי הרי"א"ז והר"י והרא"ש כדברי הב"י שדין זה נהג גם עכשיו ודלא כדעת הר"ת עיין שם. דרכי תשובה שם עז

²⁷ ש"ך יו"ד קסא יג

²⁸ הי"ש"ש כתב שאף לצי"ש לא יקבלו ממנו, אא"כ בוכה ומתחנן שיקבלו ממנו, ואז מצוה לקבל ממנו, ובכנה"ג כתב שממדת חסידות אף בבא לצי"ש לא יקבלו ממנו, ובשם הרדב"ז כתב שאם רוצה לכופ את הגזלן ולקבל ממנו ב"ד נזקקין לו, ועי' פעמוני זהב.

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת בבא מציעא

וכן המלוה אם הלוח ריבית דאורייתא²⁹, חובה להחזיר³⁰ לצאת ידי שמים³¹.
וחובה על הלוח למחול לו, ואז מקבלין ממנו אם אינו רוצה במחילה³².

ה. שטר העומד לגבות ... לאו כגבוי דמי

כבר התבאר במסכת יבמות דף לח. ששטר העומד להגבות אינו נחשב כגבוי³³.

ו. ואלו עוברים בלא תעשה המלוה והלווה הערב והעדים

כדרך שאסור³⁴ להלוות או ללוות ברבית כמו כן אסור להתעסק בין לוח ומלוה ברבית, וכל מי שהיה ערב או סופר דהיינו שכתב ביניהם שטר שיש בו הזכרת ריבית או עד ביניהן ה"ז עובר בלא תעשה³⁵, שנאמר (שמות כב פסוק כד) לא תשימון עֲלָיו נֶשֶׁךְ זו אזהרה אף לעדים ולערב ולסופר ואין לוקים על לאו זה כיון שניתן להשבון³⁶.

²⁹ עיי' בכנה"ג בהגהות הטור אות ל"ה שכ' דכל זה דוקא ברבית קצוצה אבל ברבית דרבנן גם לצאת י"ש א"צ להחזיר אפי' היכא שהוא כנוונא שמקבלים ממנו כגון דבר מסויים אלא שמקבל עליו שלא לעשות עבירה זו יותר ופורש ממנה וזה היא תשובתו עיין שם.

³⁰ עיי' בס' מרבה תורה שם שכ' בהא דמשמע מדברי הפוסקים דכשאין רוב עסקן ומחיתו ברבית שמקבלים ממנו משמע רק הרבית שלקח וא"צ לשלם לו מה שהפסידו עי"ז כמבטל כיסו של חבירו שהי' יכול הלוח להרויח בהרבית יש להסתפק אם רוצה המלוה לשלם לו גם מה שהפסידו אם שרי ולא הוי כרבית ועיי"ש במה שמצדד בזה וכו' די"ל דמחזי כרבית ואסור לכתחלה לקבל.

³¹ ש"ך שם יג

³² עיין דרכ"ת עה

³³ כ"מ בשו"ע אבהע"ז קנדי ח ועיי"ש ב"ש לד. ועיין ח"מ אבהע"ז קיח טז, ואפילו גבי רבית אמרינן כן עיין ש"ך יו"ד קסא ה, ועיין ש"ך חו"מ פד א, ותומים סה ב וסז ב ופז ב

³⁴ רמב"ם מלוה ולוה פ"ד ה"ב חינוך מצוה סח

³⁵ ועיין בש"ך חו"מ סי' לד ס"ק או לגבי פסול עדות שאינם פסולים כיון דלא משמע לאינשי איסור זה ועיי"ש בנתיה"מ חידושים ס"ק יג

³⁶ עיין במשנה למלך מלוה ולוה פ"ד ה"ו שהביא שבברייתא בפרק איזהו נשך דף עב ע"ב פלוגתא דר"מ וחכמים ופסקו כל הפוסקים כחכמים דשטר שכתוב בו רבית גובה הקרן והוקשה לראשונים ז"ל דהיכי גובה את הקרן בשטר זה והלא עדים פסולים הם דעברו על לא תשימון עליו נשך, וכת מן הראשונים הסכימו לזה דהעדים פסולים הם ואוקמוה לברייתא באינו מפורש הרבית וכמו שנבאר לקמן, וכת אחרת כתבו דלא מיפסלי משום דלא משמע להו איסורא ועיי"ש שפלפל בדעות אלו והביא שהנמוקי שם עלה דהאי ברייתא דשטר שכתוב בו רבית כתב שהעדים הם פסולים משום דקו"ל דכל חייבי מלקות פסולין וכאביי דאמר לא בעינן רשע דחמס אלא כל היכא דאיכא ארבעין בכתפיה פסול ע"כ נראה מדבריו דס"ל דעדי רבית הם חייבי מלקות וכ"כ בשער מ"ז ח"ב סי' א' דעדים לוקין דדוקא מלוה הוא בתורת השבון כיון שהוא הגובה וכו'

תרומות והנצחות | בנק הדואר | ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLII7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת בבא מציעא

ערב³⁷ ועדים וכיוצא בהן אין עוברין אלא³⁸ משום לא תשימוזן עליו נשך, וכל מי שהיה סרסור בין שניהם או שסייע אחד מהן או הורהו עובר משום לפני עור לא תתן מבשול³⁹.

י"א⁴⁰ שבמלוה על פה, אפשר שאינו עובר משום לאו זה כיון שלא יבוא לידי גבית הרבית ולכן אינו חייב.

אבל עדים כיון שאין להם שום צד תיקון בהשבון דלא שייך בהו השבת רבית הואיל ואינם לוקחים אותו מש"ה נשאר להם לאו דשימה במקומו וחייבים כיון דמשעת שימה עשו לגמרי כל האיסור ע"כ וכ"ש לפי סברת ר"י שהביא הסמ"ג במל"ת סי' ק"ן שהמלוה לוקה כשנובה שהרי נגמרה השימה דאפשר דעדים לוקין לאלתר משום דלא שייך בהו גבייה, הן אמת שהרב בנידולי תרומה רצה לייחס סברא זו להרמב"ם והא ליתא מדלא הביא במנין הלאוין. וראיתי להרב בעל בני שמואל בביאורו לה"מ סי' ל"ד שרצה להוכיח מדברי הנמוקי הללו דעדי רבית הם חייבי מלקות אלא שאח"כ כתב דאין הדעת סובלתו דהיאך יתחייבו העדים והערב מלקות והא לאו שאין בו מעשה הוא ואין לוקין עליו וכתב שדברי הנמוקי ל"ד אלא כל שעוברים בל"ת קרי ליה חייבי מלקות ודעתו דכל חייבי ל"ת סתם פסולין מה"ת ע"כ ול"נ דהכא כיון שחתמו בשטר הוי לאו שיש בו מעשה שהחתימה היא המעשה וכן ערב משכחת לה גוונא. ועיין מנחת חינוך שם אות ג מש"כ בזה שם³⁷

³⁸ ועיין ריטב"א ב"מ עה ע"ב וז"ל "ערב ועדים אין עוברין אלא משום לא תשימוזן עליו נשך. ולא משום ולפני עור כיון דאפשר זולתם". ועיי"ש בתוד"ה ערב וז"ל "זימנין דעברי נמי אלפני עור לא תתן מבשול כגון שלא היה מלוה בלא ערב ועדים אבל לא תשימוזן פסיקא ליה אבל לפני עור זימנין דלא עברי כגון שהיה מלוה לו בלאו הכי כי היכי דמושיט כוס של יין לנזיר לא עבר אלא היכא דקאי בתרי עברי נהרא שלא היה שותהו אם לא היה זה (ע"ו דף ו.)" ועיין במנחת חינוך מצוה סח אות א שהוכיח מהרמב"ם בפ"ב מרוצח הי"ד, דאינו מביא כלל דבר זה דקאי בתרי עברי דנהרא, וכתב סתם דאסור לחזק ידי עוברי עבירה, נראה דסובר דבכל ענין עוברים על לפני עור, וא"כ אמאי לא הביא כאן דסופר ועדים וערב עוברים ג"כ על לפני עור. אך באמת, בשלמא במושיט כוס יין לנזיר, אע"פ דהיה יכול ליקח בעצמו, מ"מ עכ"פ המושיט מסייע לו בעבירה, על כן עובר לדעת הר"מ, אבל כאן אם הלוח לו בלא זה, אינם עושים כלום, לא שייך לפני עור, ופשוט. ואם היה סרסור בנייהם או שסייע, מבואר בר"מ כאן דעובר על לפני עור כיון שסייעו, אבל אלו לא סייעו כלל, על כן אינם עוברים על לפני עור, כן נראה פשוט. אך לכאורה, אם היה מלוה בלא הם, א"כ עדים מאי קעבדי ולמה עוברים משום לא תשימוזן:

³⁹ וברבית דרבנן עיין בפתחי תשובה יו"ד סי' קס"ב שאינם עוברים אלא משום לפני עור
⁴⁰ מנחת חינוך מצוה סח אך בעל כנסת הגדולה בח"מ סי' נ"ב בהגהת ב"י אות ג' כתב דאפילו במלוה על פה פסילי ולפ"ו לוקין אף שלא התמו ולבעל החינוך אינם לוקין אף כשחתמו משום דהוי לאו שאין בו מעשה ומדברי המרדכי המובא בדין הבא שאינו עובר בשטר שמפורש בו הרבית כיון שלא יבוא לידי גבייה יש ללמוד מה שנסתפק מהרא"ש סי' קס"ב אי במלוה על פה עוברים העדים משום לא תשימוזן דהא כיון דאפשר דלא אתי לכלל גבייה לא עברי: (משנה משנה למלך שם).

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | וובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת בבא מציעא

י"א⁴¹ שברבית המפורש בשטר כיון שלא יוכל לבוא לידי גביה ע"י השטר שהרי שטר שכתוב בו ריבית בין קצוצה בין של דבריהם גובה את הקרן ואינו גובה את הרבית⁴² אינו עובר בלאו זה, וי"א⁴³ שתיכף בשעת השומא עוברים אף דלא יבא לידי גוביינא.

דף סב:

ז. אמר לו הלויני מנה אמר לו מנה אין לי חטין במנה יש לי שאני נותן לך נתן לו חטין במנה וחזר ולקחזן הימנו בעשרים וארבע סלע מותר ואסור לעשות כן מפני הערמת רבית ... פירא הוא דקא שקיל מיניה ולית לן בה

ראובן שאמר לחבירו⁴⁴ שמעון הלויני מאה, וא"ל שמעון מאה אין לי, סחורה במאה יש לי שאני נותן לך אם אתה זקוק לכך, ותשלם במועד אחר⁴⁵, ונתן לו סחורה במאה כפי השער בשוק⁴⁶, ומשכה לקנותה, וראובן מפני שהיה דחוק למעות ולא יכול להמתין עד יום השוק הוזיל את ערך הסחורה שהלוהו וחזר ומכרו לשמעון בעד תשעים⁴⁷, אף על פי שעדיין הם שוים מאה והחוב של החטין ישאר עליו לשלם לו מאה. הרי זה אסור⁴⁸ לעשות כן⁴⁹. אולם אם

⁴¹ דלא עברי עדים משום לא תשימון אלא היכא שאינו מפורש בשטר שהוא רבית דדלמא אתי לכלל נבייה.

הנהות מרדכי בבא מציעא רמז תל"ט

⁴² כמשי"כ הרמב"ם הלכות מלוה ולוה פרק ד הלכה ו

⁴³ תוס' בבא קמא ל' ע"ב ד"ה והכמים

⁴⁴ שו"ע ונו"כ קסג ג

⁴⁵ כך נראה שהבין ההחוד"ד שם ו שקורא לזה חוב מכר, אולם בכנה"ג הביא שהיה בדרך הלואה נמורה שבמקום להלוות לא מאה מלוה לו חטין במאה ומ"מ מותר מדינא ואינו אלא הערמת רבית. ברית יהודה יב

הערה כז

⁴⁶ ואפילו לא יצא שער קבוע.

⁴⁷ פחות משער השוק. אך אם הוזלו הסחורה בינתיים אין חשש כלל. ברית יהודה שם הערה לב

⁴⁸ במ"ז אוסר רק כשבשעה אחת עשו כן אך לאחר שעה מותר לחזור וליקח ממנו והש"ך בנקה"כ חולק וס"ל שאין לחלק.

⁴⁹ ודוקא שהמלוה קונה ממנו אך אם אדם אחר קנה בזול יכול המלוה לחזור ליקחם בפחות (גדו"ת ח"ג אות

(טו)

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת בבא מציעא

יתנו ביניהם שכשיפרע לו אחר כך המאה שחייב לו בעד הסחורה שיפרע לו סחורה אפילו סחורה אחרת⁵⁰ מותר⁵¹.

אבל שיפרע במעות אסור להתנותם שנראה כהערמת ריבית, שלא קבל הלוח ראובן מזה המלוה שמעון רק תשעים ומתנה עמו שיפרע לו מאה⁵².

ובכל אופן אסור ליתן לשמעון ליתן לראובן סחורה ביותר משער השוק שמכיון שאמר הלויני הרי אסור לו למכור ביוקר⁵³.

איסור זה דוקא שאמר ליה מתחלה הלויני מאה שנראה שבא הכל דרך הלוואת מעות, אבל אם אמר לו הלויני כך וכך סאים חטיף⁵⁴ אף על גב שחזר והוזיל כלפיו ומכרו לו בזול, מותר להתנות לתת לו בפירעון מעות כל דמי החטיף.

וכן אם אמר לוי⁵⁵ הלויני מאה ואמר לו שמעון כך וכך מדה סחורה יש לי שאני מלוה לך להחזיר באותה מדה (באופן המותר ללות סאה בסאה כמו שיבואר) מותר לפרוע בין במעות ובין בסחורה.

אם עבר ועשה כן ואמר לו הלויני מאה כו' והתנה עמו לתת לו מאה במעות, יש אומרים שמוציא ממנו מאה בדין בעת הפרעון, שאע"פ שחכמים אסרוהו, לא אסרוהו אלא משום הערמת ריבית, אבל אפילו אבק ריבית אין כאן. ויש אומרים⁵⁶ שאבק ריבית יש ואסור, ואין מוציאין לא מלוה למלוה ולא ממלוה ללוה, מ"מ אם רוצה זה לפרוע לו חטיף בעד מאה אף על פי שהתנה מעות הרי זה מותר, אלא שאין כופין אותו לפרוע חטיף להוציאו מידו, אבל מעות אסור לו ליתן אפילו מעצמו משום אבק ריבית.

⁵⁰ עיין ברית יהודה שם הערה לג שהסתפק בפירוש האי מותר אם מותר אף לכתחילה לעשות כן או שאם עשה מותר ליקח שהרי צ"ע אמאי מותר לו למכור בכור בזול הרי אסור להלות על מנת ללחזור ולקנות ממנו בזול ומ"ש וכתב שבנדון דידן שאמר לו תחילה הלויני מנה ולבסוף לא באו לידו כי אם תשעים אנו מסוקים מהו סכום ההלוואה למעשה אי אזלינן בתר תחלת הלוואה ונמצא שהלוה לו מאה ומה שחזל ולקח ממנו בתשעים אינו גורע מעצם החוב שהיה מנה וממילא מותר לפרוע לו מנה או דילמא כיון דסוף סוף חזר ולקח ממנו אותם חטים ונתן לו תמורתם תשעים הרי זה כאילו לא הלוה לו כי אם תשעים זוו ואם יפרע לו מנה הרי זו רבית ובוזה אם פורע מעות נראה כהלוואת מעות וכהערמת רבית ובפירות אזלינן בתר תחילת ההלוואה.

⁵¹ אולם אם לא קנה בקנין המועיל את הסחורה אסור בכל גווני שהרי אינו אלא הבטחה להלוות לו וא"כ הוי רבית ממש. שער דעה קסג ב

⁵² אף על גב דאוזיל הפירות גביה והוא לקח ממנו פירות בעד מאה מ"מ מיחזי כריבית.

⁵³ ט"ז ו ואין ללמוד מכאן לאסור למכור בהמתנת מעות ביוקר דשאני הכא שאמר הלויני. (ברית יהודה שם הערה כט ועיין שו"ת הת"ס יו"ד קלו

⁵⁴ ש"ך שם ט שהרי מותר לו להתחייב מאה עבור חטים

⁵⁵ חו"ד שם ה

⁵⁶ רמ"א שם כדעת הרמב"ן

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת בבא מציעא

וכל זה לא אינו אלא כשלא התנו מתחלה כשביקש ממנו מאה שיחזור וימכור לו הפירות בזול, אבל אם התנו כן מתחלה, הרי זה ריבית גמור, אפילו פרע לו פירות.

הכא נמי כגון דאמר הלויני שלשים דינרים אמר ליה שלשים דינרים אין לי חטין בשלשים דינרים יש לי שאני נותן לך נתן לו חטין בשלשים דינרים וחזר ולקחם הימנו בדינר זהב אי אית ליה חמרא ללוה דיהיב ליה בשלשים דינר

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLl17K9ciPjB873YPB8kBu>

